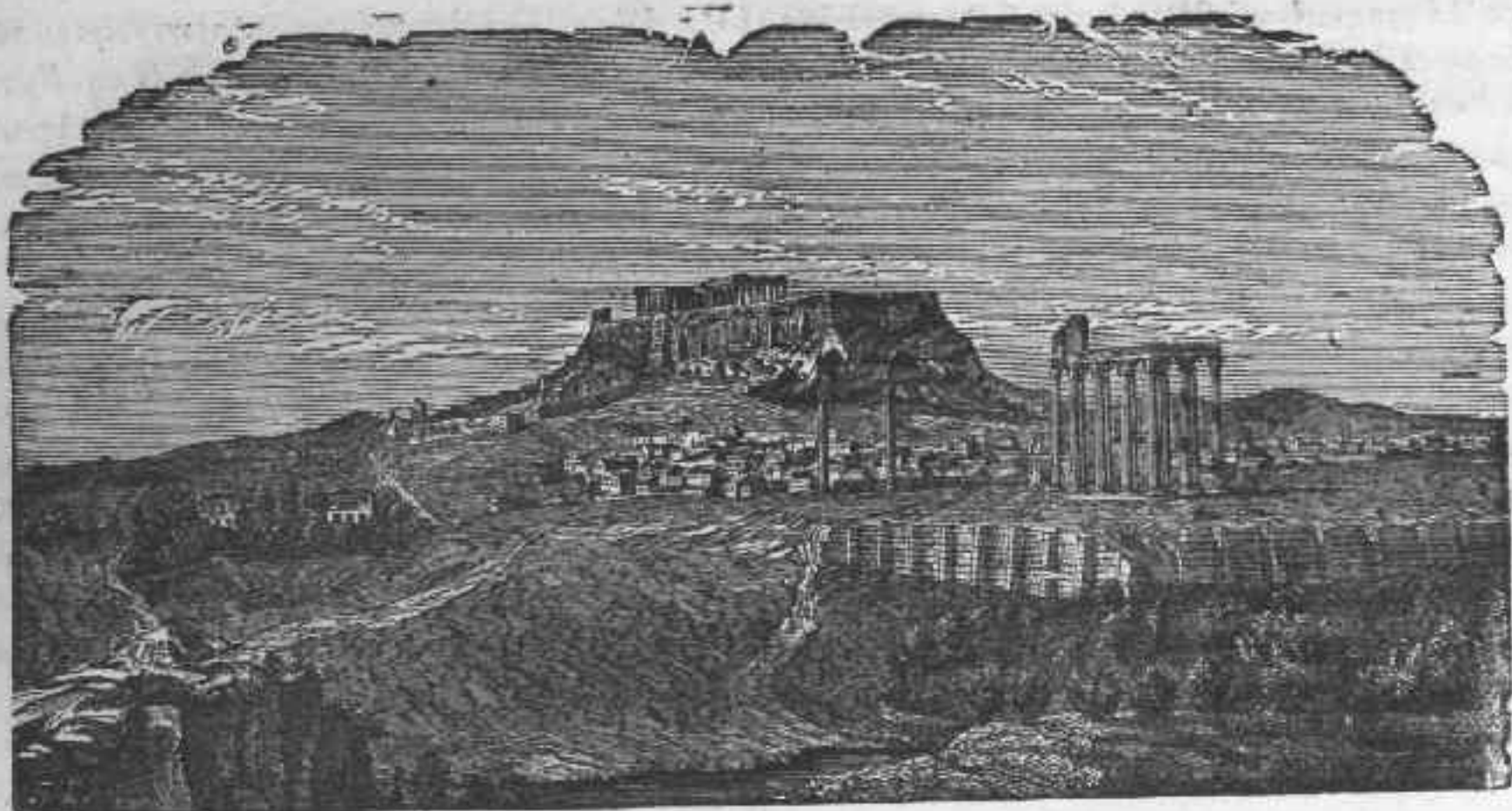

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1871.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 516

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ Η ΤΗΣ ΔΕΡΡΙΟΠΟΥ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

Εἰ καὶ δις μέχρι τοῦδε ἡ προκειμένη ἐπιγραφή, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κουμανοῦδου ἐκδοθεῖσα, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν* (ἀρ. 536. Σεπτ. 4. 1864), ἀρτίως δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παππαδοπούλου ἐν τῇ *Πανδώρα* (ἀρ. 489, Αὐγ. 15. 1870), οὐχ ἦττον ὁμως τὸ μὲν εἰς τὴν ἐν πολλοῖς διαφωνίαν καὶ διάφορον ἐρμηνείαν τῶν ἐκδοτῶν ἀποβλέπων, τὸ δὲ ὅσον οἶόν τε πιστότατον καὶ ἀκριβέστατον ἔχων ἀπόγραφον αὐτῆς, διὰ φωτογραφίας εἰλημμένον, σκόπιμον ὑπολαμβάνω νὰ ὑποβάλω καὶ εἰς τρίτην βάσανον, προτάσσω μὲν ἐν συντόμῳ ὅσα τὴν ἀνακάλυψιν καὶ σωτηρίαν αὐτῆς ἀφορῶσιν, ἐπιτάσσω δὲ καὶ τινὰ κριτικὰ τῶν διαφορῶν γραφῶν, ἐρμηνευτικὰ τε καὶ γεωγραφικὰ πρὸς πλείονα διασάφῃσιν αὐτῆς.

Ἐπανειλημμένως περιελθὼν πρὸ τινῶν ἐτῶν τὴν Παλαγονικὴν καὶ Παιονικὴν πεδιάδα τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ πρὸς ζήτησιν καὶ εὑρεσιν ἀρχαίων προγο-
νικῶν μνημείων, πολλὴν μὲν, ὡς εἶκος, ἐκ πρώτης

ὄψεως ἡσθάνομην χαρὰν εὐρίσκων τοιαῦτα ἐν τοῖς χριστιανικοῖς ναοῖς πάντων σχεδὸν τῶν χωρίων διατηρούμενα, ἐν οἷς οἱ νέοι κάτοικοι ἐκ τῶν ἀρχικῶν θέσεων ἀρχαίων παρακειμένων πόλεων συλλέξαντες, μετὰ πολλῆς διαφυλάττουσιν εὐλαβείας, ὑποδεικνύοντες καὶ τὰ μέρη, ἐξ ὧν ποτε μετήνεγκον αὐτὰ, πλείων ὁμως κατελάμβανέ με λύπη, ὅτε μετὰ μικρὰν ἐρευναν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐβεβαιούμην ὅτι πάντα σχεδὸν ἦσαν ἔργα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν αἱ πλείους τῶν πόλεων κατεστράφησαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων ¹⁾.

Ἐν τούτοις δις ἐπισκεφθεὶς καὶ τὸ μικρὸν χωρίον, ἐν ᾧ, ἕνεκα τῆς μικρότητος στερουμένῳ ἐκκλησίᾳ, κεκρυμμένη ὑπῆρχεν ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἡ τὴν ἐπιγραφὴν περιέχουσα πλάξ, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω αὐτήν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ κτιζομένου ναοῦ ἐν τῇ βορρείανανατολικῇ ἄκρᾳ τῆς πόλεως Βιτωλίων, πέριξ τῆς ὁποίας πολλὰ ὑπάρχουσι χωρία εἰς μικρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν κείμενα καὶ ἐκκλησιῶν στερούμενα, οἱ κάτοικοι τούτων καὶ τῶν πορρωτέρω ὑπὸ θρησκευτικῆς ἐμπορούμενοι εὐλαβείας, προθύμως συνεισέφερον πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ λίθους, κεράμους, ξύλα καὶ παντὸς εἶδους ὕλικόν, ὅτε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡμέραν τινὰ ἀναγγεληθέντος μοι ὅτι καὶ πλάξ τις

¹⁾ Στραβ. 7, 326, καὶ 327. «Πρότερον μὲν καὶ πόλεις ἦσαν ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις.»

μετ' ἐπιγραφῆς ἐκομίσθη, πάρχυτα ἔσπευσα νὰ ἴδω αὐτήν, καὶ τοῦτο ποιήσας, προσίδον ὅτι ἐμαλλεν ὑπὸ τῆς ἀμαθείας ἢ νὰ θραυσθῇ ἢ νὰ ἐντοιχισθῇ ἢ καὶ νὰ ὑπεξαيرهθῇ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν, πρὸς σωτηρίαν τῆς ὁποίας παρεκάλεσα τὸν τότε Ἀρχιερέα κ. Βενέδικτον νὰ μετακομισθῇ εἰς τὴν μητρόπολιν, ὅπερ εὐτυχῶς ἔνευ τινὸς ἀναβολῆς αὐθημερὸν καὶ ἐγένετο, καὶ οὕτω περισωθεῖσα σώα τε καὶ ἀβλαβῆς, διατηρεῖται καὶ νῦν. ἔτι ἐν τῷ κήπῳ τῆς μητροπόλεως μετ' ἄλλων πολλῶν μνημείων, ἡ συλλογὴ τῶν ὁποίων ὀφείλεται τῷ πρὸς τὰ ἀρχαῖα σεβασμῷ τοῦ προμνησθέντος ἀρχιερέως, τῷ διαδόχῳ τοῦ ὁποίου ἀπόκειται ἡ ἐπαύρις αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ προκειμένη κατὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ περιεχομένου· διότι αἱ πλείους τῶν λοιπῶν ἐπιτύμβιοι εἰσιν.

Ἐν ταύτῃ τοίνυν τῇ ἀσφαλεῖ θέσει κατ' ἐπανάληψιν πιστῶς ἀντιγράψας αὐτήν, ἐφύλασσον σὺν ἄλλαις πολλαῖς ἵνα ἐν καιρῷ καὶ τόπῳ εὐθέτω δημοσιεύσω. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τότε ἐλληνικὸς πρόξενος ἐν Βιτωλίοις κ. Γ. Βαλλιάνος, νῦν βουλευτὴς Θήρας, ζήλῳ ὀρμώμενος ἀρχαιολογικῶς, ἔσπευδε πρὸς δημοσίευσιν αὐτῆς, ἀνταποκρινόμενος τῇ φιλοτιμίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιμόνῳ ὑπέκλιναι αἰτήσῃ, ἔδωκα ἀντίγραφον αὐτῆς, ἐξ

οὗ, ἢ ἄλλου ἰδίου ἀντιγράφου, προσενεχθέντος τῷ κ. Κουμανούδῃ, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ *Ἑφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν*, ὅπερ ὁμῶς ἀρτίως ἔγνω ἐκ τῆς παρὰ τοῦ Γ. Παππαδοπούλου γενομένης δευτέρας ἐκδόσεως ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλου ἀντιγράφου, πεμφθέντος ἐκ Μακεδονίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι ἐκ διαφόρων ἀντιγράφων ἐξέδωκαν αὐτήν μικροῖς μόνον γράμμασι, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τινα καὶ ἐν τῇ γραφῇ καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ διαφοροῦσιν, ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνω νὰ δημοσιεύσω καὶ τρίτον ἐν κεφαλαίοις καὶ πρωτοτύποις καὶ ἐν μικροῖς ἐκ πιστοτέρου, ὡς προεῖρηται, καὶ ἀκριβεστερόν ἀντίγραφον, ἵνα οὕτως εὐχερέστερον διυνηθῇ καὶ πᾶς ἄλλος φιλόρχαιος ἀναγνώστης νὰ κρίνῃ καὶ περὶ τῆς ὁρθότητος τοῦ κειμένου καὶ περὶ τῆς γενομένης ἐρμηνείας μερῶν τινῶν αὐτῆς, καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἐνδόσιμον λαμβάνων νὰ ἐπιφέρῃ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν τῶν μὴ τυχόν καλῶς ἐχόντων. Διότι οὕτω καὶ μόνον νομίζω ὅτι ἔσται δυνατόν τὰ μὲν ἐλλιπῆ νὰ συμπληρωθῶσι, τὰ δὲ ἡμαρτημένα νὰ διορθωθῶσιν, ἐξ ὧν πάντως προκύπτει σημαντικὴ τις ὠφέλεια τῇ ἱστορίᾳ καὶ γεωγραφίᾳ τῆς χώρας, περὶ ἧς ὁ λόγος γίνεται.

Παρά Φιλίππου τοῦ Ποσιδίππου Ὁρέστου τοῦ Ὁρέστου Πράνθου τοῦ Δικ(ι)νου, τῶν ἀποκληρωθέντων προέδρων δόγμ(α)τος ἀναγραφῇ τῇ ια τοῦ Δαισίου μηνὸς τοῦ γμοῦ ἔτους τῶν περὶ Βάρολρον Φιλίππου ἐν Δερβιόπῳ πολιταρχῶν συναγαγόντων τὸ βουλευτήριον. κ(αί) Φίλωνος τοῦ Κόνωνος ποιησαμένου λόγους περ(ι) Μ. Οὐεττίου Φίλωνος τοῦ θεῖου κ(αί) προσανγείλαντος ὅτι κ(αί) πρῶ(η)ν τὴν ἐαυτοῦ πατρ(ι)δα ἐτείμησε μεγάλως κ(αί) τελευτῶν οὐδὲ τῆς κατὰ τὴν βουλὴν τε(ι)μῆς ἡμέλησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτῇ κατὰ διαθήκην Δ': ΑΦ: ἐφ' ᾧ ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐξ αὐτῶν γενομένων τόκων ἡμέραν ἄγουσα Οὐεττίου Βωλαναοῦ ἐορτάσιμον εὐωχῆται τῇ πρὸ δεκατεσσάρων καλανδῶν Νοεμβρίων ἔδοξεν τῇ βουλῇ τὴν τοῦ ἀνδρὸς σεμνότητα κ(αί) βούλησιν ἀποδέξασθαι ἐπὶ τε ταῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διαθήκην γεγραμμέναις αἱρέσεσιν τὸ τὰργύριον λαβεῖν καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν τὴν τοῦ Οὐεττίου Βωλαναοῦ ἐορτάσιμον ἐκ τῶν τόκων ἡμέραν καὶ μήτε τοῦ προγεγραμμένου κεφαλαίου ἀπαναλίσκειν τι εἰς ἑτέραν χρεῖαν μήτε τοῦ κατ' ἐνιαυτὸν γινομένου τόκου, ἀλλ' ὡς ὁ δοὺς Φίλων ἡθέλησεν τὸ τὰρ γύριον ἡριθμήσατο καὶ παρέλαβεν ὁ ἐπιμελητὴς τῶν τῆς Βουλῆς δηναρίων Λούκιος Λουκρήτιος Πούδης.

ΠΑΡΑΦΙΛΙΠΠΟΥΤΟΥΠΟΣΙΔΙΠΠΟΥΟΡΕΣΤΟΥ
ΤΟΥΟΡΕΣΤΟΥΤΡΑΜΘΒΤΟΥΔΙΚΝΟΥΤΩΝΑΠΟΚΛΗ
ΡΩΘΕΝΤΩΝΠΡΟΕΔΡΩΝΔΟΓΜΤΟΣΑΝΤΡΑΦΗΘΙΑ
ΤΟΥΔΑΙΣΙΟΥΜΗΝΟΣΤΟΥΓΜΣΕΤΟΥΣΤΩΝ
5 ΠΕΡΙΒΑΡΟΔΡΟΝΦΙΛΙΠΠΟΥΕΝΔΕΡΡΙΟΠΩΠΟΛΙ
ΤΑΡΧΩΝΣΤΝΑΓΑΓΟΝΤΩΝΤΟΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ
ΚΦΙΛΩΝΟΣΤΟΥΚΟΝΩΝΟΣΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥΛΟ
ΓΟΥΣΠΕΡΜ'ΟΤΕΤΠΙΟΥΦΙΛΩΝΟΣΤΟΥΘΕΙΟΥ
ΚΠΡΟΣΑΝΓΕΙΛΑΝΤΟΣΟΤΙΚ'ΤΡΩΤΗΝΕΑΤΤΟΥΤΗΑ
10 ΒΔΑΕΤΕΙΜΗΣΕΜΕΓΑΛΩΣΚ.ΤΕΛΕΥΤΩΝΟΥΔΕΤΗΣ
ΚΑΤΑΤΗΝΒΟΥΛΗΝΤΕΜΗΣΗΜΕΛΗΣΕΜΑΛΛΑΦΗΚΝ
ΑΥΤΗΚΑΤΑΔΙΑΘΗΚΗΝΔ'ΑΦ:ΕΦΩΕΚΤΩΝΚΑΤΕ
ΝΙΑΥΤΟΝΕΞΑΥΤΩΝΓΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΤΟΚΩΝ
ΗΜΕΡΑΝΑΓΟΥΣΑΟΥΕΤΤΙΟΥΒΩΛΑΝΟΤΕΟΡΤΑ
45 ΣΙΜΟΝΕΓΩΧΗΤΑΙΤΗΠΡΟΔΕΚΑΤΕΣΣΑΡΩΝ
ΚΑΛΑΝΔΩΝΝΟΕΜΒΡΙΩΝΕΔΟΞΕΝΤΗΒΟΥΛΗ
ΤΗΝΤΟΥΑΝΔΡΟΣΣΕΜΝΟΤΗΤΑΚΒΟΥΛΗΣΙΝ
ΑΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙΕΠΙΤΕΤΑΙΣΥΠΑΥΤΟΥΚΑΤΑ
ΤΗΜΔΙΑΘΗΚΗΝΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΙΣΑΙΡΕΣΕΣΙΝ
20 ΤΟΥΤΑΡΓΥΡΙΟΝΛΑΒΕΙΝΚΑΙΚΑΤΕΝΙΑΥΤΟΝΑΓΕΙΝ
ΤΗΝΤΟΥΟΥΕΤΤΙΟΥΒΩΛΑΝΟΤΕΟΡΤΑΣΙΜΟΝΕΚ
ΤΩΝΤΟΚΩΝΗΜΕΡΑΝΚΑΙΜΗΤΕΤΟΥΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕ
ΝΟΥΚΕΦΑΛΑΙΟΥΑΠΑΝΑΛΙΣΚΕΙΝΤΙΕΙΣΕΤΕΡΑΝ
ΧΡΕΙΑΝΜΗΤΕΤΟΥΚΑΤΕΝΙΑΥΤΟΝΟΝΟΜΕΝΟΥΤΟ
25 ΚΟΥΑΛΛΩΣΟΔΟΥΣΦΙΛΩΝΗΘΕΛΗΣΕΝΤΟΥΤΑΡ
ΓΥΡΙΟΝΗΡΙΘΜΗΣΑΤΟΚΑΙΠΑΡΕΛΑΒΕΝΟΕΠΙΜΕΛΗ
ΤΗΣΤΩΝΤΗΣΒΟΥΛΗΣΔΗΝΑΡΙΩΝΛΟΥΚΙΟΣ
ΛΟΥΚΡΗΤΙΟΣΠΟΥΔΗΣ.

ΚΡΙΤΙΚΑ.

Στιχ. 2. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ δυσκολίας παρέσχε τοῖς ἐκδόταις ἡ τῆς β' λέξεως γραφή, συγκειμένης κατὰ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἐκ τῶν ἀκολούθων γραμμάτων TRAMΘ (ὅρα ταῦτα ἐν β' στίχῳ) καὶ ἀναγνωσθείσης ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Κουμανούδου GRAMΘου, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Παππαδόπουλου Πραμόνου. Ἐμοὶ δὲ οὐδετέρα τῶν γραφῶν τούτων φαίνεται ὀρθὴ καὶ ἀληθής. Διότι ὁ μὲν πρῶτος τὰ δύο πρῶτα γράμματα τῆς λέξεως ἠνωμένα ὄντα ΓΡ ἐχώρισε, καὶ τὸ αὐτῶν, ἔχον τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐπέκτασιν τῆς ὀριζοντίου ἐξέλαβεν ὡς Γ ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Π, συνήθως τοιαύτην ἔχοντος ἐπέκτασιν καὶ οὐχὶ τοῦ Γ, ὡς πρόδηλον γίνεται ἐκ τῆς προτελευταίας λέξεως τοῦ γ' στίχου F¹⁾. Δεύτερον δὲ τὸ δ' γράμμα Μ καθ' ὃ εἶχεν ἀντίγραφον ἀνέγνω Μ κοινὸν, ἐν ᾧ τὸ τοῦ πρωτοτύπου Μ, διαφέρειν τοῦ κοινού, πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ κατ' ἐμὲ Ν κατὰ πλεονασμὸν τῆς δ' καθέτου γραμμῆς, ὡς γίνεται ὁκλον ἐκ τοῦ γ' ἀπαρχαλλάκτου γράμματος τοῦ ιθ' στίχου THM, ἐνθα οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Ν κεῖται τὸ τοιοῦτόσημον σπάνιον γράμμα, καὶ ἐκ τοῦ τελευταίου γράμματος Μ τῆς προτελευταίας λέξεως HMEΛHΣEM, ἐνθα ἀναμφισβητήτως τὸ τελευταῖον γράμμα Μ κεῖται ἀντὶ τοῦ Ν²⁾. Τρίτον δὲ τὸ ε' γράμμα τῆς αὐτῆς λέξεως Θ³⁾ ὅπερ ἀνέγνω καθαρὸν Ο, εἶναι ἀναμφισβήτητον Θ καὶ οὐχὶ Ο καὶ μετὰ τοῦτο ἔπεται ἡ συνεπτυγμένη δίφθογος Η⁴⁾ ἥτις σπανίως ἀπαντᾷ⁵⁾ καὶ τὴν ὁποίαν ὀρθῶς ἀνέγνω. Καὶ οὕτω ἀντὶ τῆς ἀγνώστου λέξεως GRAMΘου ἔχομεν τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ πρωτοτύπου ἐξαγομένην PRAMΘΟΥ ἥτοι Πράνθου ἐπίσης ἀγνώστον. Ἄν δ' αὕτη ἐλλιπὴς φαίνεται καὶ συμπλη-

ρώσεως ἡ τροποποιήσεως τινος χρήζει, τοῦτο ἀποκρίνεται ἄλλοις ἐμπειροτέροις μου περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος εἶτε κατὰ τὸ ἀντίγραφόν του, εἶτε πρὸς ἀπαρτισμὸν γνωστῆς λέξεως τὸ δ' γράμμα τῆς λέξεως ὡσαύτως μ' ἐκλαβὼν, ἀφείλε μὲν τὸ Θ προσέθηκε δ' αὐτῷ μόνον ν καὶ οὕτως ἀπῆρτισε τὴν λέξιν Πραμόνου, συνήθως ἀπαντῶσαν, ἀντὶ τῆς Πράνθου σπανίας.

Οὐχ ἤττονα δὲ μεταβολὴν ἔπαθε καὶ ἡ ἐπομένη γ' λέξις τοῦ αὐτοῦ στίχου, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Κ. Κουμανούδης, συνενώσας τὸ ἄρθρον μετὰ τοῦ ὀνόματος, ἀνέγνω ΙΟΥΑΙΑΝΟΥ, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ΔΙΚΙΝΟΥ προσθεὶς Ι μετὰ τοῦ Κ καὶ Ν, ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἔχε ΤΟΥΑΙΚΝΟΥ, ἐνθα παρενέθηκα μετὰ τοῦ Κ καὶ Ν ἐν Ι ὑποθέτων ὅτι ὑπάρχει συγκοπὴ αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς λέξεσι τῆς ἐπιγραφῆς παρατηροῦνται τοιαῦται συγκοπαί, περὶ ὧν κατωτέρω. Καὶ τῆς τελευταίας δὲ λέξεως ὁ μὲν κ. Κουμανούδης, ὀρθῶς ποιῶν παρέλαβε τὰς τρεῖς συλλαβὰς ἀποκλῆ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος μόνον τὰς δύο ἀπο καὶ τὴν γ' κλη μετέθεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου στίχου.

Στιχ. 3. Ἐν τούτῳ παρατηρητέα πρῶτον μὲν ὁ συνδυασμὸς τοῦ NT, PR καὶ ΓΡ, εἶτα ἡ συγκοπὴ τοῦ α ἐν τῇ β' συλλαβῇ τῆς λέξεως ΔΟΥΜΤΟΣ καὶ ἐν τῇ γ' συλλαβῇ τῆς λέξεως ΑΝΓΡΑΦΗ εἶτα δὲ ὅτι αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις TH TA ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Κουμανούδου ἀνεγνώσθησαν ἀντὶ μιᾶς TH, καθ' ἣν ἄγνωτος μένει ἡ ἡμέρα τοῦ ἀμέσως ἀναφερομένου Δακισίου μηνός, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀνέγνω TH II ἥτοι τῇ β', ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον ἔχει τὴν μνησθεῖσαν γραφὴν TH TA καθ' ἣν ἀνέγνω τῇ ια' τοῦ ἐπιφερομένου μηνός. ὅπερ καὶ ὀρθότερον φαίνεται μοι⁶⁾, καίπερ τοῦ Ι ἔχοντος μικρὰν ὀριζόντιον ἐπὶ τῆς καθέτου.

Στιχ. 4. Ἐνταῦθα ὁ μὲν κ. Κουμανούδης οὐκ ὀρθῶς ἀναγνοῦς ΕΝΕΣ τὸν ἀριθμὸν τῆς χρονολογίας ΓΜΣ, ἐσφαλμένως συνεπλήρωσε διὰ τοῦ τῶτος⁷⁾ τὴν λέξιν, ἥτις οὐδὲν ὀρισμένον σημαίνει ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀποφυγὼν τὴν ἀπάτην ταύτην ὀρισμένως ἔγραψε ΓΜΣ.

Στιχ. 5. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ ἡ β' λέξις, ἥτις κατὰ τὸ ἀντίγραφόν μου σύγκειται ἐκ τῶν ἀκολούθων γραμμάτων ΒΑΡΟΛΟΝ, ὑπὸ μὲν τοῦ κ.

¹⁾ J. Franz Element. Epigraph. Græc. p. 328. «Unicuique mensi præest cryptanis; sic enim siglum TP intelligendum esse arbitramur,» καὶ σελ. 263, 370.

²⁾ Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Μ καὶ Ν ὅρα τὸν αὐτὸν ἐν σελ. 244—46.

³⁾ Περιέργος εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ Θ διὰ καμπύλης ἐν μέσῳ ἀντὶ ὀριζοντίου καὶ σχεδὸν μοναδικὸς φαίνεται μοι· διότι τὰ συνήθη σχήματα τοῦ γράμματος τούτου οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσι. Ταῦτα δ' εἰσι τὰ ἑξῆς ΘΘΘΘΘΘΘΘΘΘ. Franz p. 244. Οἰκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν διαφόρων σχημάτων, ἅπερ ἐν χρήσει ἦσαν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν.

⁴⁾ Franz αὐτόθι σελ. 246. «Diphthongus OY per compendium scripta S (Ross. Inscr. inedd. 4, n. 16) unde forma SS in titulis inde a Septimi Severi et Caracallæ temporibus hinc inde comparat C. I. n. 1320, 1353, 1357, 2154. Nec remotiorum ei antiquitatem nummi adsignant. Eckhel D. N. Cl. IV. p. 233. Cf. Ossanna, Syll. p. 576.» Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξελέγχεται ἐσφαλμένον ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀνηκούσης εἰς τὸν α' μ. Χ. αἰῶνα, ἐν ᾧ ὁ μὲν Σεβήρος, ὡς γνωστὸν, ἤρξεν ἀπὸ τοῦ 193—211, ὁ δὲ Καρακάλλας ἀπὸ τοῦ 211—217.

⁵⁾ Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 264 καὶ 350.

⁶⁾ Κουμανούδ. ἐν τῇ ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν (ἀριθ. 536) λέγει· «Ἐν τῷ δ' στίχῳ ἀνεπληρώσαμεν τὰ τῶτος ἂν καὶ τὸ ἐν κεφαλαίοις γράμμασιν ἀντίγραφον ἂν ἔχει ἐκτὶ οὐδεμίαν κινήτητα χάρον. Φαίνεται ὅτι κατ' ἀποκοπὴν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ παλαιού χαράκτου ἡ λέξις, ὡς καὶ πάντε ἄλλαι.» Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ μου καθαρῶς διακρίνονται τὰ τρία γράμματα ΓΜΣ, τὰ ὁποῖα προφανῶς δηλοῦσι τὸ ἔτος, πᾶσα ἄλλη ἀναπλήρωσις ἡ τροποποίησις ὅπως περιττὴ φαίνεται μοι.

Κουμανούδου ἀνεγνώσθη Βάριδρον, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀποτροπιαζόμενος φαίνεται τὸ κακόηχον καὶ βαρβαρικὸν τοῦτο ὄνομα μετέβαλεν εἰς τὸ προσφιλές τοῖς πᾶσιν ὄνομα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὴν γραφὴν τοῦ ἀντιγράφου μου.

Στιχ. 7. Τοῦτου τοῦ στίχου ἡ ἀ λέξις ἔχουσα ἐν μόνον γράμμα Κ, ὁρθῶς συνεπληρώθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐκδοτῶν Κ(ΑΙ), ὅπως καὶ ἐν τοῖς στίχοις θ' ἰ καὶ ιζ', ἐν οἷς ἀντὶ τοῦ ΚΑΙ συνδέσμου ἀπλῶς Κ μόνον ἔχει τὸ πρωτότυπον. Ταῦτ' συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἀ συλλαβῇ τῆς β' λέξεως τοῦ ἡ στίχου, ἐνθα συγκόπτεται τὸ φωνήεν τῆς προθέσεως ΠΕΡ(Ι).

Στιχ. 9. Ἐν τούτῳ τὴν προτελευταίαν λέξιν ὁ μὲν κ. Κουμανούδης συμπληρώσας ἔγραψε Πρὸτ(ερον) ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ἀνέγνω πρῶην, προσθεὶς τὸ η, ὅπερ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἔχοντι τὴν λέξιν συνηνωμένην μετὰ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου τὴν ΠΡΩΗΝ δὲν ὑπάρχει.

Στιχ. 10. Καὶ ἐνταῦθα τῆς μὲν ἀ λέξεως συγκόπτεται τὸ Ι καὶ συνεννοῦται τὸ Τ καὶ Ρ οὕτω ΤΡΔΑ ὅπερ οὐδέτερος τῶν ἐκδοτῶν παρατήρησεν. Τὴν δὲ β' λέξιν ὁ μὲν κ. Κουμανούδης ἔγραψε κοινῶς διὰ τοῦ Ι ἐτίμησε, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος συμφώνως τῷ ἀντιγράφῳ μου ἐτίμησε καθὼς καὶ τὴν γ' λέξιν τοῦ ἐπομένου ιά στίχου τειμῆς, ἐνθα τὸ ἀντίγραφόν μου ἔχει καὶ συγκοπὴν τοῦ Ι, ἐνώσιν τοῦ Τ μετὰ τοῦ προηγουμένου Ν καὶ τοῦ Μ μετὰ τοῦ Η ΤΕΜΗΣ. Καὶ τὴν τελευταίαν λέξιν ὁ μὲν πρῶτος ὁρθῶς ἀνέγνω «ἀφῆκεν», ὁ δὲ δεύτερος αὐτογνωμόνως ἀναπληρώσας ἔγραψεν ἀφίησιν. Προσέτι δὲ παρατηρητέον ἐν τῇ λέξει ΗΜΕΛΗΣΕΜ τὸ τελευταῖον γράμμα, ὅπερ ἀναμφισβόλως ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Ν κεῖται ὡς ἀνωτέρω εἶπον.

Στιχ. 12. Τὸν ἀριθμὸν τῶν δηναρίων ὁ μὲν κ. Κουμανούδης ἡμιτελῶς ἔγραψε Φ, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος πλήρη ΑΦ¹⁾.

Στιχ. 14. Ἐν ἀρχῇ τούτου ὁ μὲν κ. Κουμανούδης προέταξε τὸ θηλ. ἄρθρον τὴν, ὅπερ λείπει ἐν τῷ ἀντιγράφῳ μου, ὡς ὁρθῶς ἀνέγνω ὁ κ. Παππαδόπουλος ἀνευ αὐτοῦ θείς εἰς τὴν ἐπομένην λέξιν ἡμέραν καὶ οὐχὶ τὴν ἡμέραν.

Στιχ. 23. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ τὴν β' λέξιν ὁ μὲν κ. Κουμανούδης συνεπληρώσεν ἀναγνοὺς ΔΑΠΑΝ(Α)ΙΣΚΕΙΝ²⁾ ἀντὶ τῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ φερομένης ΑΠΑΝΔΑΙΣΚΕΙΝ, ἣν ἔγραψε καὶ ὁ κ. Παππαδόπουλος.

¹⁾ Τοῦτο τετραχῶς δύναται νὰ γραφῇ ΑΦ, ΑΦ ΧΑΦ καὶ ΧΑΦ σημαίνον τὸν ἀριθμὸν 1300. Ὁρα Franz Element. Epigraph. p. 351—352.

²⁾ «Ἐν τῷ κγ' στίχῳ περιέκλεισα ἐν παρενθέσει ἐν Δ, ὅπερ εἶχε τὸ ὑπ' ἑμὶν μου ἀντίγραφον, νομίσας αὐτὸ περιττόν, ὥστε νὰ ἔχωμεν ῥῆμα δαπανίσκειν κατ' ἀναλογίαν ἄλλων τοιούτων, πρώτῃν φορὰν ἐμφανιζόμενον.» Κουμανούδ. ἐν ἐφημ. τῶν Φιλαμαθῶν (ἀριθ. 536.)

Στιχ. 28. Καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ ἡμιστίχῳ ὁ μὲν κ. Κουμανούδης ἀνέγνω τὴν τελευταίαν λέξιν Προύδης, ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος Πούδης ὡς ἔχει τὸ ἀντίγραφόν μου, ἐν ᾧ τὸ ρ δὲν ὑπάρχει.

Ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν διαφορῶν τοῦ κειμένου παρατηρῶ πρῶτον μὲν ὅτι ὁρθότερα φαίνεται μοι ἡ ἐν τῷ γ' στίχῳ γραφὴ τῆς λέξεως «ἀναγραφὴ» κατὰ δοτικὴν πτώσιν «ἀναγραφῇ» ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς. Ἡ δὲ παραμέλησις τῆς προσγραφῆς τοῦ Ι ἤρξατο κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων¹⁾ καὶ κατὰ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῶν νεωτέρων²⁾ ἀπὸ τοῦ ἀ π. Χ. αἰῶνος, ἀν καὶ εὐρίσκονται παραδείγματα καὶ μεταγενεστέρως ἐποχῆς φέροντα τὸ Ι προσγεγραμμένον³⁾. Δεύτερον δὲ ὅτι ἡ ἐν τῷ θ' στίχῳ β' λέξις ΠΡΟΣΑΝΓΕΙΛΑΝΤΟΣ φυλάττουσα τὸ ν πρὸ τοῦ γ ἄτρεπτον ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς γραφὴν ἔχει⁴⁾. Τρίτον δὲ ὅτι ἡ ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ Κ(ΑΙ) συνδέσμῳ γενομένης συγκοπῆς τῆς διφθόγγου αι, ὑπάρχει συγκοπὴ καὶ τοῦ Ι ἐν τῇ προμνησθείσῃ λέξει ΠΑΤΡΔΑ καὶ τοῦ α ἐν τῇ λέξει ΔΟΓΜΤΟΣ, ἐνθα οὐδεμίαν κενότητος χώρου ὑπάρχει ἵνα ὑπεννοηθῇ τὸ ι καὶ α. Τέταρτον δὲ ὅτι αἱ ἐν τῷ ι καὶ ιά στίχῳ λέξεις ΕΤΕΜΗΣΕ καὶ ΤΕΜΗΣ γράφονται διὰ τῆς διφθόγγου ει καὶ τοῦ φωνήεντος ε ἀντὶ τοῦ Ι ἐτίμησε καὶ τιμῆς, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ιγ' στίχῳ ΓΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ἀντὶ γινομένων, ὅπως φέρεται ἐν τῇ τοῦ κδ' στίχου λέξει □ΝΟΜΕΝΟΥ, ἐν ᾗ μοναδικὸν φαίνεται μοι καὶ τὸ πρῶτον γράμμα □ ἀντὶ τοῦ συνήθους ΓΙ⁵⁾.

Κατὰ ταῦτα τοίνυν τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον διαφέρει τῶν τοῦ Κουμανούδου καὶ Παππαδοπούλου κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας γραφάς:

¹⁾ Στραβ. 14, 648. «Πολλοὶ γὰρ χωρὶς τοῦ Ι γράφουσι τὰς δοτικὰς, καὶ ἐκβάλλουσι δὲ τὸ ἴθος φυσικὴν αἰτίαν οὐκ ἔχον.» Ὡσαύτως καὶ παρὰ Ῥωμαίους senatu ἀντὶ senatui. Quintilian. 1, 7. Gell. IV, 16.

²⁾ Franz, Elem. epigraph. p. 233. «Postremo Iota, quod primo fere ante Christum saeculo omitti coeptum, quo propinquiores tituli sunt extremæ reipublicæ Romanæ, eo frequentius omittitur.»

³⁾ Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 304. N. 146, ἔχει ΜΕΛΟΥΣΗΙ μετὰ προσγεγραμμένου Ι ἐν ἐπιγραφῇ μεταγενεστέρως ἐποχῆς, ἣν αὐτὸς ὀρίζει. «Haec titulus in a. p. Chr. 243 incidit.»

⁴⁾ Ὁ αὐτὸς ἐν σελ. 232. «In orthographia memorabilis est... Deinde I longam crebrius diphthongo EI scribitur, in titulis certe non atticis (nam de Atticis hujus ætatis non licet judicare), n. 94. Καλλινεύου, Ὀμαῖν, τειμῆς, πολείτης. Denique mutatio litteræ N ante Γ Κ Χ Π Φ haud raro negligitur, ut ἀνγαλίας, ἐπινγέλη, ἐνκυκλίου, τονχάναι... ex ætate Pompeii et Antonii triumphvirii» ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ μεταγενεστέρως εἶναι κατὰ μίαν ἐκατονταετηρίδα καὶ πλέον.

⁵⁾ Τὸ γράμμα τοῦτο □ ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ Γ μετὰ τοῦ Ι κείμενον, ἐσφαλμένως φαίνεται μοι ὅτι ἐπαράχθη ὑπὸ τοῦ χαρακτεῖ τῆς ἐπιγραφῆς διότι εὐδαμῶς ἠδυνήθη νὰ εὐρω ἀντὶ τοῦ Γ, ἀλλὰ πολλὰχὺ ἀντὶ τοῦ Ο, τοῦ ὁποίου διάφοροι σχηματισμοὶ ἀπαντῶσιν οἱ ἐξῆς Οο◇□. Ὁρα Franz p. 244.

Κουμανούδου	Παππαδοπούλου	Ἑκὼν ἀντίγραφον
Στιχ. 2 ΓΡΑΜΟΝΟΥ	ΓΡΑΜΟΝΟΥ	ΓΡΑΜΟΝ
• • ΙΟΥΔΑΙΩΝΟΥ	ΤΟΥΔΑΙΚΙΝΟΥ	ΤΟΥΔΑΙΚΝΟΥ
• 3 ΑΝΑΓΡΑΦΗ	ΑΝΑΓΡΑΦΗ	ΑΝ ΑΦΗ
• • ΔΟΓΜΑΤΟΣ	ΔΟΓΜΑΤΟΣ	ΔΟΓΜΤΟΣ
• • ΤΗ:	ΤΗ: Η	ΤΗ ΙΑ
• 4 ΕΝΕΣΤΩΤΟΣ	ΓΜΣ	ΓΜΣ
• 5 ΒΑΡΙΑΡΟΝ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ	ΒΑΡΟΛΡΟΝ
• 9 ΠΡΟΣΑΝΓΕΙ-	ΠΡΟΣΑΓΓΕΙΑΔΑΝ-	ΤΡΟΣΑΝΓΕΙ-
ΑΛΑΝΤΟΣ	ΤΟΣ	ΑΛΑΝΤΟΣ
• • ΠΡΟΤΕΡΟΝ	ΠΡΩΝ	ΤΡΩΝΤ
9-10 ΠΑΤΡΙΔΑ	ΠΑΤΡΙΔΑ	ΠΑΤΡΔΑ
• • ΕΤΕΙΜΗΣΕ	ΕΤΕΙΜΗΣΕ	ΕΤΕΙΜΗΣΕ
• 11 ΤΙΜΗΣ	ΤΕΙΜΗΣ	ΤΕΜΗΣ
• • ΗΜΕΛΗΣΕΝ	ΗΜΕΛΗΣΕΝ	ΗΜΕΛΗΣΕΜ
• • ΑΦΗΚΕΝ	ΑΦΗΞΙΝ	ΑΦΗΚΝ
• 12 Φ	ΑΦ	:ΑΦ:
• 14 ΤΗΝΗΜΕΡΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ
• 19 ΤΗΝ	ΤΗΝ	ΤΗΜ
• 23 ΑΠΑΝ(Α)ΙΣ-	ΑΠΑΝΑΔΙΣΚΕΙΝ	ΑΠΑΝΑΔΙΣΚΕΙΝ
ΚΕΙΝ		
• 24 ΓΙΝΟΜΕΝΟΥ	ΓΙΝΟΜΕΝΟΥ	ΗΝΟΜΕΝΟΥ
• 28 ΠΡΟΥΔΗΣ	ΠΟΥΔΗΣ	ΠΟΥΔΗΣ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ.

Γνωστῆς οὐσῆς τοῖς ἀρχαιολογοῦσι τῆς ἐννοίας τοῦ περιχομένου τῆς ἐπιγραφῆς, περίληψις αὐτῆς παρατίθεται ἐνταῦθα χάριν τῶν μὴ τοιούτων φιλομύσων καὶ ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν γνῶσιν παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ ἐν οἴκοις τόπον.

Ἀνὴρ τις Μακεδὼν κάτοικος τῆς Δερρίόπου (ἀρχικῶς μὲν Παιονικῆς, εἶτα δὲ Πελαγονικῆς) Φίλων καλούμενος πολλά τε ἄλλα κατὰ τὴν πατρίδι κατὰ τὸν βίον ἐπραξε καὶ ἀποθνήσκων διὰ διαθήκης ἀφῆκε τῇ Βουλῇ κεφάλαιον δηναρίων 2500, ἵνα ἐκ τῶν τόκων τελεῖται ἑορτὴ κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρὸς τιμὴν καὶ ἀνάμνησιν αὐτοῦ. Τούτου δὲ γενομένου καὶ τῶν Πολιταρχῶν τῆς Δερρίόπου συγκαλεσάντων τὸ βουλευτήριον, ἕτερος Φίλων υἱὸς τοῦ Κόνωνος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος Φίλωνος προὔτεινε τῇ Βουλῇ ὅπως ἀποδεχθῇ τὸ δῶρημα καὶ κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ θεοῦ τελεῖ ἐνιαυσίως τὴν ἑορτήν. Ἡ δὲ Βουλὴ ἀσμένως περὶδεχθεῖσα τὴν γενομένην πρότασιν καὶ ἀποφασίσασα νὰ τελεῖ τὴν ἐνιαυσίαν ἑορτήν κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ δωρητοῦ τῇ 18 Ὀκτωβρίου, ἔλαβε τὸ ἀργύριον καὶ παρέδωκεν αὐτὸ τῷ ἐπιμελητῇ τῶν δηναρίων Λουκίῳ Λουκρητίῳ Πούδῃ. Ἄν δὲ ὁ Φίλων ἐγένετο Ῥωμαῖος πολίτης, ὥς διατείνεται ὁ κ. Κουμανούδης καὶ ὑποστηρίζει ὁ κ. Παππαδόπουλος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ῥωμαίου Οὐεττίου Βωλκανοῦ, τοῦ ὁποῦ φέρει τὸ ὄνομα, τοῦτο οὔτε νὰ βεβαιώσω, οὔτε νὰ ἀρνηθῶ δύναμαι, καθ' ὅσον ῥητῶς τοιοῦτόν τι δὲν λέγεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. Περὶ ἑργὸν δὲ φαίνεται μοι πρῶτον ὅτι ἡ τῆς ἀποκληρώσεως τῶν προέδρων χρονολογία Μακεδονικὴ εἶναι, ἡ δὲ τῆς τελετῆς τῆς ἑορτῆς Ῥωμαϊκὴ. Διότι

ἡ μὲν πρώτη ἐγένετο τῇ 14 τοῦ Μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου, ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν Ἰούνιον, ἡ δὲ δευτέρα ὠρίσθη νὰ τελεῖται τῇ πρὸ δεκατεσσάρων Καλανδῶν Νοεμβρίων, ἥτοι τῇ 19 Ὀκτωβρίου. Δεύτερον δὲ ὅτι, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι παραδείγματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἃ προτάσσονται οἱ μεγαλείτεροι καὶ ἐπιτάσσονται οἱ μικρότεροι ἀριθμοὶ ¹⁾, ἐνταῦθα συμβαίνει τὰνάπαλιν, ὥς καὶ ἐν ἄλλαις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐπιγραφαῖς, ἐνθα ὑπεμφαίνεται κλίσις πρὸς ἀπομίμησιν ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπεκράτει τὸ ἔθος τῆς ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ γραφῆς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων ²⁾. Ταύτης δὲ τῆς γραφῆς ἀντιστρόφως γίνεται ἡ τοῦ ἀριθμοῦ ΑΦ κατὰ τὸ σύνθημα, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι παραδείγματα, καθ' ἃ προτάσσεται ὁ μικρότερος καὶ ἐπιτάσσεται ὁ μεγαλείτερος ἀριθμός ³⁾.

Ἐκτὸς δὲ τούτου δυσκολίαν παρέχει καὶ ὁ ἀκριβὲς ὁρισμὸς τῆς βάσεως τῆς χρονολογίας, ἐφ' ἣς στηρίζεται ὁ μνημονευόμενος ἀριθμὸς ΓΜΣ=213 ὁ κ. Παππαδόπουλος ἀδιστακτικῶς μὲν πιστεύει, ἄνευ ὁμῶς ἀποδείξεώς τινος, ὅτι βάσις τῆς ἡμετέρας χρονολογίας ὑπόκειται τὸ ἔτος 148 π. Χ. ὅτε ἐπὶ Ἀνδρίσκου, τοῦ καὶ Ψευδοφιλίππου ἐπικληθέντος καὶ ὡς υἱοῦ τοῦ Περσέως κηρυχθέντος, ἡ Μακεδονία ἀποστάσα καὶ ματὰ πολλῶν κόπων καταβληθεῖσα ὑπὸ Μετέλλου ἐκπρόχθη Ῥωμαϊκῇ ἐπαρχίᾳ, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ὑπολογισμὸν ἀντιστοιχεῖ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὸ 95 ἔτος μ. Χ. ἐπὶ τοῦ προτελευταίου ἔτους τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀληθὴς διὰ δύο λόγους τοὺς ἑξῆς. Πρῶτον μὲν διότι ἡ Ῥωμαῖοι πολλὰς ὑποστάντες θυσίας πρὸς καταστολὴν τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἀνδρίσκου, δυσκόλως ἤθελον ἐπιτρέψει τοῖς Μακεδόσι νὰ ἔχωσιν ὡς βάσιν τῆς χρονολογίας ἐν δημοσίῳις μάλιστα μνημείοις ἀποτρόπαιον αὐτοῖς γεγονός· δεύτερον δὲ, ὅπερ καὶ κυριώτατον, διότι, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας συντόμως ἐρευνήσας πάσας τὰς ὑπὸ Βοικχίου ἐκδοθείσας Μακεδονικὰς ἐπιγραφὰς, οὐδὲν ἄλλο παράδειγμα εὑρον, βάσιν ἔχον τὴν ἀπὸ Ἀνδρίσκου χρονολογίαν ἀλλὰ τῶν μὲν πλείστων ἐπιγραφῶν ἡ χρονολογία ἀναφέρεται εἰς τὴν

¹⁾ Franz, p. 280, στιχ. 24. *ΥΛΕ, καὶ στιχ. 26 ΥΔ, καὶ 25 ΣΔ. Titulus a. p. Chr. 118, IX. Kal. Nov. Chæronem scriptus est. καὶ ἐν σελ. 276. *Ὀλομπιάδι σελ.*

²⁾ Ἡρόδοτ. 7, 184. *Τῶν μὲν . . . ἐκείνων ἐπὶ καὶ διηκοσίων χιλίων.* Franz p. 350. *Constat numeros interdum a dexterâ ad sinistram scribi . . . Itaque cum denario vulgo ita componitur numeri, ut minorem major antecedit: IA (11), IB (12), . . . non inasitate altera ratio est, qua minor numerus præmittitur, ut: AI (11). BI (12). Similiter numeros majores compositos præbent tituli Thraciæ, ut C. I. 1970. EHP (n. 186), n. 1971 59P (n. 198), n. 1965. ZC (n. 207). A. Bœckh corp. Graecar. Inscript. n. 1970—71.

³⁾ Ὁρα τὴν προηγουμένην σημείωσιν.

ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Μακεδονία ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ κα-
ταστᾶσα συννηώθημετὰ τῆς Θετταλίας καὶ Ἰλλυρίας
κατὰ τὸ 146—45 π. Χ.¹⁾, τινῶν δὲ ἀνάγεται εἰς
αὐτοκράτορας, πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἐγένοντο αἱ
ἐπιγραφαί²⁾. Ὥστε κατὰ ταῦτα ὁ ἀριθμὸς τῆς χρο-
νολογίας ΓΜΣ=243 ἀντιστοιχεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ 95,
ἀλλὰ πρὸς τὸ 97 ἔτος μ. Χ. ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτο-
κρατορίας τοῦ Νερούα.

Μετὰ δὲ τὰς παρατηρήσεις ταύτας περὶ τῆς ὑπο-
θέσεως καὶ τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς χρήσιμον
νομίζω νὰ ἐπισυνάψω λέξεις τινὰς καὶ περὶ τοῦ δω-
ρηθέντος κεφαλαίου, ὅπερ τὴν οὐσίαν τοῦ γενομένου
δόγματος ἀποτελεῖ. Ἀλλὰ τοῦτε ὁ μὲν κ. Κουμα-
νούδης κατὰ τὸ ὑπ' ὄψιν ἀντίγραφον ὑπέλαβεν ὅτι
εἶναι Φ=500 δηνάρια, ποσὸν μικρὸν καὶ ἀσήμαν-
τον. Ὁ δὲ κ. Παππαδόπουλος ΑΦ=1500, ὑπερ ὀρ-
θότερον καὶ πειστικώτερον φαίνεται μοι ὅτι εἶναι
κατὰ τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφον. Ἄν δὲ θελήσῃ
τις νὰ ἐξηγήσῃ τί ἐστὶ δηνάριον καὶ ὁποῖα ἡ ἀνά-
λογος αὐτοῦ ἀξία πρὸς τὰ ἡμέτερα νομίσματα, εὐ-
κόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν σημασίαν τοῦ
δωρημάτος καὶ τὴν ποσότητα τὴν ἐκ τῶν ἐνιαυσίων
τόκων αὐτοῦ προκύπτουσιν πρὸς εὐωχίαν τῆς Βουλῆς.

Τὸ δηνάριον εἶδος Ῥωμαϊκοῦ νομίσματος ὃν κατὰ
μὲν τὴν ἐτυμολογίαν τῶν ἀρχαίων³⁾ ἐσήμαινε τὸ
παρέχον τὴν τῶν δεινῶν ἄρσιν, κατὰ δὲ τοὺς ἀκρι-
βεῖς τῶν νεωτέρων⁴⁾ ὑπολογισμοὺς εἶχεν ἀξίαν
μιάς ὥς ἑγγιστα δραχμῆς. Ὥστε τὸ μὲν κεφάλαιον
1500 δηνარიῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἰσαριθμούς σχεδὸν
δραχμάς, ὁ δὲ ἐνιαύσιος τόκος αὐτῶν πρὸς 150
δραχμάς, αἵτινες ἐδαπανῶντο κατ' ἔτος πρὸς εὐω-
χίαν τῆς Βουλῆς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βλάβης τοῦ
κεφαλαίου κατὰ τὴν ρητὴν ἐντολὴν καὶ αὐστηράν
ἀπαγόρευσιν τοῦ δωρητοῦ.

¹⁾ Forbiger Geograph. i. 3, p. 1031. «Als die Römer spä-
ter im Jahre 146. v. chr. Maced. ihrem Reiche einverleibten,
wurde es mit Illyrien u. Thessalien zu einer Provinz verein-
igt, der Strich östlich vom Nertus aber wieder zu Thracien
geschlagen (Strab. 7, 329 mit. 327. 17. 840. Ptolem. 3, 13.»
A. Bockh. Inscr. Graec. n. 1970. 67. major numerus (302)
computatur a Macedonia una cum Graecia in provinciam re-
ducta a. u. c. 608=146—45. ²⁾ Ὁ αὐτὸς αὐτόθι.

³⁾ Θησαυρ. Ἑρῆικ. Στεφ. ἐν λ. Δηνάριον, genus numismatis
Romani, valens tres obolos et semissem. δηνάριον εἶδος ἀρ-
γυρίου ὀλοκοτίνου ἴσην ἔχον ἰσχύν. Πλουταρχ. τὸ δεκάχαλκον
οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον. Ἐτυμολ. Γουδ. σ. 142, 35. «Τί ἐστὶ
δηνάριον; τὸ τὰ δεινὰ αἶρην παραχόμενον.»

⁴⁾ A. Bock Staatshaush. i. 1, p. 18. 22. «So pflegte man
Denar und Drachme für einerlei zu nehmen und das eine
Wort durch das andere zu übersetzen; was auch für die Fol-
gezeit fordauerte.» 87. Polybios (14, 15) hat die Römische
Münze auf griechische zurückgeführt, indem er den Denar der
Drachme gleichgeschätzt. Metrologisch. Untersuchungen S.
418.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Περὶ Δεῤῥιόπου 1).

Ἐπειδὴ τὸ σπουδαιότερον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς ἐπι-
γραφῆς ταύτης εἶναι ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς
θέσεως ὁλοκλήρου χώρας καὶ ἡ ἀνακάλυψις μιᾶς
πόλεως αὐτῆς, περὶ ὧν καὶ οἱ ἀρχαῖοι οὐδὲν θετικὸν
καὶ ὀριστικὸν γινώσκουσι καὶ οἱ νεώτεροι συνεπεία
τούτου διαφωνοῦντες διατελοῦσι, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀκρι-
βὴς ὀρισμὸς τούτων τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρει τῇ γε-
ωγραφικῇ ἐπιστήμῃ, καταλληλότατον θεωρῶ νὰ
προσαρτήσω ἐνταῦθα ὅσα πρὸς ἐξέλεγχιν τῆς τῶν
ἀρχαίων ἀγνοίας καὶ διάλυσιν τῆς τῶν νεωτέρων
ἀμφιλογίας καὶ διαφωνίας ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα
ὑπολαμβάνω.

Ἡ μὲν πλάξ ἔχει μῆκος μὲν δύο περίπου μέτρων,
πλάτος δ' ἑνός. Τὸ δὲ χωρίον, ἐν ᾧ αὕτη ἐπὶ ἐπτα-
καίδεκα περίπου αἰῶνας διατηρηθεῖσιν εὐρέθη, κα-
λεῖται Τσεπίχοβον καὶ Τσεπίλοβον κείμενον ἐπὶ τοῦ
δυτικοῦ ἄκρου ἐπιμήκους καὶ ὑψηλοῦ γηλόφου, ἀνυ-
ψουμένου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐριγῶνος
ποταμοῦ, καὶ ἀπέχον 4—5 ὥρας πρὸς βορρᾶν τῶν
Βιτωλίων καὶ δυσμὰς τοῦ Πριλάπου, ἐνθα λέγεται
ὅτι μετηνέχθη ποτὲ ἐκ τοῦ ἀπέναντι κειμένου ἐπὶ
τῆς δεξιᾶς ὄχθης χαμηλοτέρου καὶ μεμονωμένου
λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κοινῶς πιστεύεται παρὰ τῶν
περιοικούντων χωρικῶν ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχαία πόλις,
περὶ τῆς ὁποίας μνηστεύεται καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή
καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐπὶ μεγάλων πλακῶν τοιχισθει-
σῶν ἐπὶ τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας Μπέλα Τσάρκ-
βα²⁾, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ ἡ δευτέρα

¹⁾ Περὶ τῆς γραφῆς ταύτης εἶοναι ἐνδοιάζων ὁ κ. Κουμανούδης
λέγει ταῦτα «Τὴν ἐν τῷ ἐστίχῳ γραφὴν Δεῤῥιόπου βεβαίως ὁ
πρῶτος ἀντιγραφεὺς, καὶ νομίζει ὅτι ἡ ἐν παλαιῇς βιβλίοις
φερομένη γραφή Δεῤῥιόπος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐσφαλμένη.»
Πραγματικῶς ὡς τοιαύτην ἐθεώρησα ἀπ' ἀρχῆς τὴν νέαν γρα-
φὴν καὶ προτίμησα τῆς παρὰ Στράβωνι, Λιβίῳ καὶ Στεφάνῳ
τῷ Βυζαντίῳ φερομένης Δεῤῥιόπος καὶ Δουρίόπος, ἐρειδόμενος
ἐπὶ τῆς ἀλανθάστου ἀρχῆς ὅτι οἱ κάτοικοι πάσης χώρας καὶ
πόλεως γράφουσι τὸ ὄνομα αὐτῶν ὀρθότερον τῶν πῶρρωθεν καὶ
ἐξ ἀκοῆς γραφόντων αὐτὰ ἀρχαίων συγγραφέων. Ταῦτ' συμ-
βαίνει ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ τοῖς νέοις περιηγηταῖς
καὶ γεωγράφοις, οἵτινες πολλῶν πόλεων ὀνόματα διαστρέφοντες
ἄλλως γράφουσιν ἢ οἱ κάτοικοι αὐτῶν. αὐτῶ π. χ. οἱ Hadschi
chalfa Rumel. ei Bosn. p. 36. Tafel πολλαχοῦ ἐν Egeai. Fragm.
Strab. p. 15. Symbol. Graec. p. 39—40. Ami Boné Inscr. i.
1, 257. Kiepert ἐν τῇ χάρτῃ καὶ ἄλλοι ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Βι-
τώλια καὶ Μόναστηρ τουρκιστὶ, συνθέσαντες τὰς δύο μῆσας συλ-
λαβὰς τοῦ πρώτου μετὰ τοῦ δευτέρου ὀνόματος εἰς μίαν λέξιν
παρήγαγον τὸν τραγέλαφον Toli-Monastir ὅπερ παρὰ μηδενὸς
τῶν κατοίκων λέγεται. παραπλήσια τούτου παραδείγματα καὶ
πολλὰ ἄλλα δύναται τις νὰ ἀναφέρῃ.

²⁾ Ὁ κ. Παππαδόπουλος ἀναφέρειν τὸ ὄνομα τοῦτο λέγει «Εὐ-
ρεθῆται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Μπέλα Τσάρκ-
βα ἐπὶ πέντε περίπου ὥρας πρὸς Δ. τῶν Βιτωλίων κειμένη» ὅπερ
οὐκ ἀληθές· διότι ἡ Μπέλα Τσάρκβα ὀλίγα βήματα ἀπέχει τοῦ
χωρίου Τσεπίχοβου καὶ δὲν κεῖται πρὸς δυσμὰς τῶν Βιτωλίων

ἐπιγραφή τῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Παππαδοπούλου ἐκδοθεισών.

Ἀλλὰ τίς ἡ πόλις αὕτη; Ἐν μὲν τῷ 1. στίχῳ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπάρχει τὸ ὄνομα Δερρίοπος, ὅπερ ὁ Κ. Παππαδόπουλος εἰς Στράβωνα, Λίβιον καὶ Στέφανον Βυζάντιον παραπέμπων ἀνευδοιάστως ἐκλαμβάνει ὡς ὄνομα πόλεως κειμένης ἐν Πελαγονίᾳ¹⁾. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ὁλοσχερῶς ὀρθή θά ᾔτο, εἰ μὴ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνετο ἀντιβαίνουσα εἰς ῥητὰς μαρτυρίας δύο ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλεῖται καὶ οἵτινες ὁλοφώνως ἱστοροῦσιν ὅτι ἡ Δευρίοπος ἦν χώρα ἀνήκουσα τῇ Παιονίᾳ καὶ οὐχὶ τῇ Πελαγονίᾳ καὶ περιέχουσα πόλεις τινὰς κειμένας ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος, καὶ οὐχὶ πόλις, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Λίβιος (39, 53) ἱστορεῖ «*Oppidum in Deuriopo condere instituit. Pæonia ea regio est prope Eri-gonum Πανίον*» ὅτι Φίλιππος γ' ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐκτίσας (183 π. Χ.) πόλιν ἐν τῇ Δευρίοπῳ χώρᾳ καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ Περσέως ἐκάλεσεν αὐτὴν Περσίδαν. Ὁ δὲ Στράβων (7, 388) περιστατικώτερον ἱστορῶν τὰ περὶ Δευρίοπου ὀριστικῶς ἀναφέρει καὶ πόλεις τινὰς αὐτῆς ἐν οἷς λέγει «*Πρότερον μὲν καὶ πόλεις ἦσαν ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις. Τρίπολις γοῦν ἡ Πελαγονία ἐλέγετο, ἥς καὶ Ἀζωρος ἦν, καὶ ἐπὶ τῷ Ἐριγῶνι πᾶσαι αἱ τῶν Δευρίοπων πόλεις ὤκνητο, ὧν τὸ Βρυάνιον καὶ Ἀλαλκομεναὶ καὶ Στύμβαρα*» αἱς προσθετέα καὶ ἡ Λιβίου Περσίδας. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τούτων ἀναμφισβήτητον καθίσταται ὅτι ἡ Δευρίοπος ἀκριβῶς ἐξεταζομένη ἦν χώρα τῆς Παιονίας καὶ οὐχὶ πόλις τῆς Πελαγονίας, ὅπερ βεβαιόσιν καὶ οἱ τούτοις ἐπόμενοι νεώτεροι²⁾. Τούτου δὲ τεθέντος, δυσκολίαν παρέχουσιν αἱ ἐν τῷ ἐπομένῳ 5^ο στίχῳ τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ τὴν λέξιν ΔΕΡΡΙΟΠΩ ἐπόμεναι λέξεις ΠΟΛΙΤΑΡΧΩΝ ΣΥΝΑΓΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ εἰκάσῃ τις ἐναντίον τῆς τοῦ Στράβωνος καὶ Λιβίου ῥητῆς μαρτυρίας ὅτι ἡ Δερρίοπος ἦν πόλις καὶ οὐχὶ χώρα, ἢ ὅτι χώρα μὲν

ἦν περιέχουσα καὶ τινὰς πόλεις, μία ὁμῶς τούτων καὶ ἴσως ἡ πρωτεύουσα ἐκαλεῖτο ὁμωνύμως τῇ χώρᾳ Δερρίοπος· διότι ἡ λέξις Πολιτάρχαι¹⁾ σημαίνουσα τὴν ὑπεριτάτην ἀρχὴν μιᾶς πόλεως, ἔχουσιν δικαίωμα νὰ συγκαλῇ τοὺς βουλευτὰς εἰς τὸ βουλευτήριον, ἀπαγορεύει νὰ ἐκδεχθῶμεν τὴν Δερρίοπον ὡς χώραν, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι, τῶν Δερρίοπων ὁμοσπονδικῶς πῶς κυβερνωμένων, ἐγράφετο ἐν δημοσίοις μνημείοις τὸ τῆς χώρας ὄνομα καὶ οὐχὶ πόλεως τινος, ὅπερ δι' ἑλλειψίν ἀποδείξεώς τινος λίαν ἀμφίβολον φαίνεται μοι.

Ὅθεν πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας καὶ ὑποθέσεως ἐρειδόμενος τῇ ἐπιτοπίῳ εὐρεθείᾳ ἐπιγραφῇ μᾶλλον ἢ τῇ ἀσφαεῖ καὶ ἀορίστῳ μαρτυρίᾳ τοῦ Στράβωνος καὶ Λιβίου, νομίζω ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένη λέξις Δερρίοπος σημαίνει πόλιν πρωτεύουσάν τῆς ὁμωνύμου χώρας καὶ οὐχὶ ὅλην τὴν χώραν. Ἡ δὲ γνώμη τοῦ πολὺ μεταγενεστέρου Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου²⁾ καίπερ συμφωνοῦσα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τῆς ἐπιγραφῆς, οὐδέμίαν ὁμῶς σημασίαν δύνανται νὰ ἔχῃ καθ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἀναφέροντος Στράβωνος³⁾, ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἄλλο κείμενον αὐτοῦ εἶχεν ὑπ' ὅψιν ὁ Στέφανος ἢ ὁ ἐπιτομαὺς αὐτοῦ, ὅπερ ἀμφίβολον φαίνεται μοι.

Ἀλλ' ὅτι ὁ Στράβων καὶ Λίβιος ἀκριβῶς δὲν ἐγίνωσκον ταύτην τὴν πορρωτάτῳ κειμένην χώραν, ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀσφαείας, μεθ' ἧς ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῆς καὶ τῶν πόλεων αὐτῆς. διότι ὁ μὲν Λίβιος ἀπλῶς λέγει ὅτι ἡ Δευρίοπος χώρα καίται πλησίον τοῦ Ἐριγῶνος, ὁ δὲ Στράβων ὅτι αἱ πόλεις τῆς Δευρίοπου ὤκνητο ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος, ἐν ᾧ ἀκριβολογούντες, ὥφειλον νὰ ὀρίσωσιν εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ἐριγῶνος ἔκειντο, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου καὶ διατρέχων δρόμον πεντεκαίδεκα περίπου ὥρων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀξιόν. Οἱ δὲ νεώτεροι ἐκ τῆς ἀοριστίας τούτης τῶν ἀρχαίων ἀναγκασζόμενοι καταφεύγουσιν εἰς εἰκασίας περὶ τῆς θέσεως τῶν Δευρίοπων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπιμόνως διατείνονται ὅτι ἡ Δευρίοπος ἦν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἐριγῶνος⁴⁾, οἱ δὲ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ

εἰς ἀπόστασιν 7 ὥρων, ὅπου εἶναι ἡ κωμόπολις Ρέσνα, ἀλλὰ πρὸς ἄρκτον τῶν Βιτωλίων καὶ δυσμὰς τοῦ Πριλάπου εἰς ἀπόστασιν 4—5 ὥρων. Ἡ Μπίλα Τοάρκβα, ἥς τὸ ὄνομα Βουλγαρικὸν φαίνεται μοι, δηλοῦν λευκὴν ἐκκλησίαν, εἶναι μικρὸς ναὸς παρὰ τὸν Ἐριγῶνα κείμενος καὶ ἀσέβητος κακονακμένος, τοῦ ὁποίου οἱ τοῖχοι ἐκτίσθησάν ποτε ἐκ πλακῶν ἐνεπιγράφων, καὶ ἀναγλῶφων καὶ μεγάλων λίθων ληφθέντων ἐκ τῆς παρακειμένης θέσεως τῆς ὑποτιθεμένης πόλεως.

¹⁾ Παππαδοπούλ. Δερρίοπος Δευρίοπος (διαφορ. γρ. Δευρίοπος) Στράβ. Στεφ. Βυζ. Λιβ. 93, 53 (ἀντὶ 39, 53). Οἱ Δευρίοπος ἡ ἴσως ὀρθότερον Δερρίοπος κατέκειον ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Πριλάπου ἐνθα ἔκειτο καὶ ἡ πόλις Δερρίοπος· Πανδωρ. φυλλ. 489, σ. 200.

²⁾ Müller Makedon. p. 18. «*Deuriopos (ἡ Δευρίοπος) hiesse eine Strecke Landes am Eripon, die schon zu Pæonien gerechnet wurde.*» Forhiger Geograph. i. 3, p. 1059. O. Abel Maced. p. 34. «*Bestritten ist nur die von Deuriopos mit den Städten Bryanion, Alalkamonā und Stymbara.*

¹⁾ Θησαυρ. Ἑρρίκ. Στεφ. ἐν λ. Πολιτάρχης, Magister civium s. praefectus urbis. Πραξ. Ἀποστολ. 17, 6. «*Μὴ ἐθρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσταν τὸν Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας.*» Muratori nov. thess. inscripti, p. 695, 2. Beck inscripti, Graec. n. 1967. Tafel Thess. p. XXX. Tittman, Darstellung der griech. Staatsverfass.

²⁾ Στεφ. Βυζ. ἐν λ. Δευρίοπος πόλις Μακεδονίας. Στράβων ἐξέδωκε οὕτω καὶ ἡ χώρα.

³⁾ Desdèvises-du-desert p. 316. «*Etienne de Byzance cite Deuriopos comme ville d'après Strabon, mais Strabon ne dit rien de pareil et il faut croire qu'il s'est trompé.*»

⁴⁾ O. Abel Maced. p. 34. «*Die militairische Bewegungen des Konsuls Sulpicius weisen deutlich auf eine südlichere Lage*

μεσημβρινοῦ μέρους αὐτοῦ¹⁾, οἱ δὲ ἐκατέρωθεν τοῦ μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Ἐριγῶνος καθήκοντος ὄρους Βάβουνα²⁾, καὶ ἄλλος ἄλλαχοῦ. Ἀλλὰ πάσας ταύτας τὰς εἰκασίας ἡμαρτημέας ὑπολαμβάνων, ἀδιστακτικῶς πιστεύω ὅτι ὁ ψυχρὸς καὶ ἄψυχος οὗτος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐγκεχαράγμενη ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, εἶναι πολὺ σοφώτερος καὶ ἀξιοπιστότερος καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων.

Κατὰ τοῦτον τοῖνον τὸν σοφὸν μάρτυρα τὸν εὐρεθέντα ἐν τῷ προμνησθέντι χωρίῳ αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου πᾶσα ἀμφιβολία καὶ λύεται ὀριστικῶς τὸ Δερρίοπικὸν ζήτημα, ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ὁποῖου ἀναμφισβήτητος καθίσταται καὶ ἡ θέσις τῶν Πελαγόνων καὶ Λυγκηστῶν· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, τοῦ μεγάλου καὶ εὐφορωτάτου λεκανοπεδίου τοῦ Ἐριγῶνος τὸ μὲν βόρρειον μέρος ἦτοι τὴν πεδιάδα τοῦ Πριλάπου καὶ Κριτσόβου (Γραικοχωρίου κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς) ἀρχικῶς κατεῖχεν ἐν τῶν πολλῶν φύλλων τοῦ μεγάλου Παιονικοῦ ἔθνους, ὅπερ ἐνταῦθα ἐκαλεῖτο Δευρίοπος, τὸ δὲ μέσον οἱ Πελαγόνες, καὶ τὸ νότιον οἱ Λυγκησταὶ μέχρι τῆς νῦν Φλωρίνης (Μελιτῶνος) πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινόμενοι.

Τὸ δὲ χωρίον, ἐνθα εὐρέθη ἡ πλάξ, κεῖται εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς εἰρημένης πεδιάδος παρὰ τῶν Ἐριγῶνα. Οὕτω δὲ ὀρισθείσης τῆς θέσεως τῶν Δευρίοπων Παιόνων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν, ζητεῖται νὰ ἐξакριβωθῇ ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιγραφῆς ἦτοι τὸν ἂ μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ὑπῆρχον ἔτι Παῖονες ἐν τῷ λεκανοπέδιῳ τοῦ Ἐριγῶνος καὶ ἰδίως ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται θέσει. Αἰθίος μὲν καὶ Στράβων ὀλίγον προγενέστεροι τῆς ἐπιγραφῆς μαρτυροῦσι τοῦτο ἐν τοῖς προμνησθεῖσι χωρίοις, συμφώνως τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἐλληνικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ εἶναι Παιονικὴ, ὅπερ βεβαίως λίαν ἄτοπον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν, καὶ οὕτω νὰ ταύτισωμεν τοὺς Δω-

ριεῖς Μακεδόνες μετὰ τῶς Ἀσιγῶν Παιόνων, οἵτινες καίπερ μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας κατασχόντες, οὐχ' ἦττον ὅμως πάντοτε ξένοι ἔμειναν πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἐλληνισμόν καὶ ἀβλαβεῖς φύλακες αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐξ ἄρκτου ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων³⁾.

Ἄν δὲ πιστεύσῃ τις τοῖς Βυζαντινοῖς, ὧν τινες παραμορφοῦσιν ἐνιαχοῦ καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ πράγματα, περιπίπτει εἰς μείζονα ἀτοπήματα. Διότι ὁ Τσέτσος τοὺς παναρχαίους Παίονας, οἵτινες κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἔτι ἐκ τοῦ Ἀξιοῦ ἦλθον ἐπὶ-κουροὶ τῶν ὁμογενῶν Τρώων κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀμήρου⁴⁾, ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου μεταβάλλει εἰς Βουλγάρους, οἵτινες μάλιν κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐπιδραμόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐγκατεστάθησαν, ἐν οἷς λέγει «Παῖονες δὲ οἱ Βούλγαροι. Μὴ παῖθου τοῖς βουβάλοις» (Τσέτσ. χιλ. 10. ἱστορ. 316, 187.).

Καὶ ἂν τὴν ἐπισφλῇ ταύτην γνώμην ἐκλάβωσιν ὡς ἀξιόπιστον μαρτυρίαν οἱ νῦν τὴν βόρρειον ταραττοντες Μακεδονίαν Βουλγαρισταί, ἑξάλλοι μὲν ὑπὸ τῆς χαρᾶς γενήσονται ταῦτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Τσέτσου πρὸς τοὺς παναρχαίους Παίονας, ὑπερβαλλόντως ὁμως δυσφορήσουσιν ἐπὶ τῷ ἀπευκταίῳ χαρακτηρισμῷ αὐτῶν, ὅστις ἀποδοτέος μᾶλλον τῇ ἰδιαζούσῃ εὐτραπελίᾳ τοῦ ποιητοῦ ἢ τῇ κακῇ προθέσει αὐτοῦ. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐθνογραφίας ἰδίως ἄλλαχοῦ προτιθέμενος ἐν ἐκτάσει νὰ πραγματευθῶ, ἐνταῦθα ἀναγκάζομαι νὰ παραδράμω τὰ κατ' αὐτὴν. Καὶ δὴ ἐπανερχόμενος εἰς τὸ περὶ τῆς Δερρίοπου ζήτημα, νομίζω ὅτι τῶν Δερρίοπων Παιόνων πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ Στράβωνος καὶ Αἰθίου, πιθανώτατα δὲ ἐπὶ Φιλίππου⁵⁾ ἔτι καὶ Ἀλεξάνδρου ἀναγκασθέντων νὰ ἀποχωρήσωσιν ἐκ τοῦ λεκανοπεδίου τοῦ Ἐριγῶνος πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς, κατελήφθη ἡ χώρα αὐτῶν ὑπὸ τῶν πρὸς μεσημβρίαν οἰκούντων Πελαγόνων, οἵτινες βραδύτερον καὶ πρὸς νότον ἐπικρατέστε-

der Landschaft hin.» Ταῦτα διατείνεται Αἰθίος στηριζόμενος τῷ Αἰθίῳ (31, 39), ὅστις ἱστορεῖ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τοῦ Ἐριγῶνος μετέδωκαν εἰς τὴν Ἑρδαίαν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές· διότι μεταξὺ Ἐριγῶνος καὶ Ἑρδαίας ἔκειτο ἡ Λυγκηστὶς καὶ οὐχὶ ἡ Ἑρδαία· εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα περιπίπτει Αἰθίος καὶ κατωτέρω (40). «Et in Eordaeam pervenimus; ubi pervastatis passim agris, in Elimeam se recepit, inde impetum in Orestidem fecit.» ἔνθα μετὰ τὴν Ἑρδαίαν θέτει τὴν Ἑλίμειαν καὶ πρὸς νότον ταύτης τὴν Ὀρεστίδα, ἐν ᾗ μετὰ τῆς Ἑρδαίας συνίσταται ἡ Ὀρεστὶς καὶ μετὰ ταύτην ἔπεται ἡ Ἑλίμεια.

¹⁾ O. Müller Maked. p. 18. «Und wahrscheinlich östlich von Lynkestis, nördlich von Eordaea gelegen war.» Οὕτω καὶ ἐν τῷ χάρτῃ τοποθετεῖ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐριγῶνος.

²⁾ Pauly in Real encyclop. 1. 2, p. 986. «Einer gebirgigen Landschaft zwischen dem Axios und Erigonus.» Forbiger Geogr. 1. 3, p. 1058. Not. 49. «Die in der Gebirgsgegend zwischen dem Axios u. Erigon wohnten.» Desdèvises-du-dèsert p. 315—316 λίαν συγκεχυμένα καὶ ἀντιφατικὰ ἱστορεῖ τὴν δὲ ἀληθῆ θέσιν τῆς χώρας ἐννέηται Leake 1. 3, p. 322, καὶ Κεῖπερτος ὁρθῶς τοποθετεῖ αὐτὴν ἐν τῷ χάρτῃ εἰς τὸ βόρρειον μέρος τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ.

³⁾ O. Abel p. 66. «Die Aufgabe der Paeoner war es, die allseits umgebenen Hellenen von der jungen Makedonischen Macht zu sein, ohne zu wissen welchen Schatz sie hüteten... Kriegerisch genug... Zeigten sie doch da durch ihre Phrygische Natur, dass sie seit ihrer Einwanderung auf die Nahen Makedonier einen Angriff machten, sonder immer friedliche Nachbarn blieben und eine Schutzmauer gegen die Stämme des Nordens bildeten.» Born. Makedon. Geschichte. p. 6.

⁴⁾ Ὀμ. Ἰλ. 2. 848. «Αὐτὰρ Πυρραΐχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλο-

τόξους
Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρυ-

Ἰλ. 16. 287. Καὶ βέλε Πυρραΐχμην, 2ς Παίονας ἱππο-

κροστές
Ἦγαγεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρυ-

Ἰλ. 17. 350. «Ὅς ῥ' ἐκ Παιονίης ἐριδῶλακος εἰλεῖσθε·
Καὶ δὴ μετ' Ἀσπεροπαῖον ἀριστεύετε μάχεσθαι.»

⁵⁾ Διοδωρ. 16, 2—4.

ραι γινόμενοι τῶν Λυγκηστῶν, κατέλαβον καὶ τὴν χώραν αὐτῶν καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ γενομένην διαίρεσιν τοῦ κράτους, ἐνωθείσης τῆς Παιονίας μετὰ τῆς Πελαγονίας εἰς μίαν ἐπαρχίαν κληθεῖσαν Μακεδονίαν δευτέραν ἢ ἐλευθέραν ¹⁾, ἡ Πελαγονία ἐξετάθη εἰς ὅλον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἐριγῶνος, ὅτε καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς Παιονίας καὶ Λυγκηστίδος ἐντελῶς σχεδὸν ἐξέλιπεν ἐκ τῶν διπτύχων τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας.

Ἐν Ἀθήναις, 27 Δεκεμβρίου 1870

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΞ.

ΠΕΡΙ ΧΟΡΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε φυλλ. 515).

ΑΘΗΝ. Πρῶτον δὴ τοῦτο ἀποδεξώμεθα; θώμεν παιδείαν εἶναι πρώτην διὰ Μουσῶν τι καὶ Ἀπόλλωνος, ἢ πῶς;

ΚΑΙΝ. Οὕτως.

ΑΘΗΝ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀπείδευτος ἀχόρευτος ἤμῃν ἔσται, τὸν δὲ πεπαιδευμένον ἱκανῶς κεχορευκότα θετέον;

ΚΑΙΝ. Καὶ μὴν;

ΑΘΗΝ. Χορεία γε μὴν ὀρχησίς τε καὶ ὥδῃ τὸ ξύνολον ἔστιν;

ΚΑΙΝ. Ἀναγκαῖον.

ΑΘΗΝ. Ὁ καλὸς ἄρα πεπαιδευμένος ἔδειν τε καὶ ὀρχησθαι δυνατὸς ἂν εἴη καλῶς.

ΚΑΙΝ. Ἐοικεν.

Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ ἴδωμεν τί ὁ ἀθάνατος ἐκεῖνος τῆς ποιήσεως πατήρ περὶ χοροῦ ἐφρόνει. Τὸν μέγιστον ἀπονέμει τῶν ἐπαίνων καὶ ἐξαιρετικὴν ὕλως τιμὴν εἰς τε τὸν χορὸν καὶ τὴν μουσικὴν. Τέσσαρα πράγματα θεωρεῖ ὡς τὰ ἡδίστα καὶ κάλλιστα ἐν τῷ κόσμῳ ὁ Ὅμηρος, ὕπνον, φιλότητα, μολπὴν καὶ ὀρχησιν. Τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην ἐξαιρετικῶς καὶ ἀμύμονα ἀποκαλεῖ, λέγων «ὥδῃ γλυκερά καὶ ὀρχηθμός ἀμύμων» (δηλ. ἄμεμπτος, ἐκλεκτός, τέλειος). Ἀκούετε Κύριοι ἀχόρευτοι! τὸν χορὸν ἄμεμπτον καὶ τέλειον ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ. Διαιρῶν δὲ κατὰ τὰς ἑαυτοῦ καὶ τὰς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἰδέας ἅπαντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα εἰς δύο κατηγορίας μόνον, τουτέστιν εἰς πόλεμον καὶ εἰρήνην, ἐπιφέρει· «Ἄλλω μὲν ἔδωκε θεὸς πολέμῃ τε ἔργα, ἄλλω δὲ ὀρχηστὸν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.»

Ἄλλαχοῦ δὲ θέλων νὰ ἐγκωμιάσῃ τὸν Μηριόνην,

πολεμιστὴν Κρήτα, ἀπελθόντα εἰς τὸν κατὰ τῆς Τρωάδος πόλεμον μετὰ τοῦ Ἰδομενέως βασιλέως τότε τῆς Κρήτης, ὡς ἐξοχὸν ἀνδρείον καὶ εὐκίνητον πολεμιστὴν, τὸν ἀποκαλεῖ ὀρχηστὴν. Τὸ πλεονέκτημα δὲ τοῦτο τοῦ Μηριόνη οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν Τρῶες ἐγίνωσκον, διότι ὅτε κατὰ τὴν μάχην συνηντήθη μετὰ τοῦ Αἰνίου ὅστις ἔρριψε κατ' αὐτοῦ τὸ φοβερὸν σιδηροῦν δόρυ του, ὁ Μηριόνης ἐξησκημένος μεγάλως εἰς τὴν χορευτικὴν, διὰ ταχυτάτης καὶ ἐπιτηδεΐας κάμψεως τοῦ σώματος τοῦ ἀπέφυγε τὴν βολὴν τοῦ Αἰνείου, τὸ δὲ δόρυ τοῦτου ἀστοχῆσαν ἔπεσε κατὰ γῆς. Τότε ὁ Αἰνείας προσφωνεῖ αὐτῷ τάδε·

«Μηριόνη, τάχα κέν σε, καὶ ὀρχηστὴν περ ἔοντα ἔγχοις ἐμὸν κατέπχσας διαμπερές, εἰς ἔβαλόν περ.»

Ἡγεμονεύοντος τοῦ Αὐγούστου Κεῖσαςρος πρώτου τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, περὶ τὰ τέλη τῆς τελευταίας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἡ χορευτικὴ τέχνη ἔκαμε τὰς μεγάλας αὐτῆς προόδους, ἐνεκα τῆς ἐνθέρμου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦτου χορηγούμενης προστασίας εἰς τὰς ὥραίους ἐν γένει τέχνας· ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουκιανοῦ, ἥτοι περὶ τὴν β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδι φαίνεται ὅτι ἀφίκετο ἡ τέχνη αὕτη εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν τῆς τελειοποιήσεως, διότι ἰδοὺ πῶς περὶ αὐτῆς ἐκφράζεται ὁ Λουκιανός· «καὶ τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς ὑποθέσεως (δηλ. τῆς ὀρχήσεως) μιμητικὴ ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ δεικτικὴ καὶ τῶν ἐννοηθέντων ἐξαχορευτικὴ, καὶ τῶν ἀφανῶν σαφηνιστικὴ, καὶ ὅπερ ὁ Θουκυδίδης περὶ Περικλέους ἔφη ἐπαίνων τὸν ἄνδρα, τοῦτο καὶ τοῦ χορευτοῦ ἀκρότατον ἐγκώμιον ἂν εἴη, γινώσκαι τε τὰ δέοντα καὶ ἐρμηνεύσαι αὐτά.»

Ἀπαριθμῶν ὁ ἐξοχος οὗτος συγγραφεὺς τὰ ἀπικτούμενα εἰς τὸν καλὸν χορευτὴν προσόντα, εἰς μὲν τὰ πνευματικὰ καταλέγει τὴν γνῶσιν μουσικῆς, μετρικῆς, ρυθμικῆς, ἱστορίας, ῥητορικῆς, ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, εἰς δὲ τὰ σωματικά, μέτριον, εὐκαμπτον, καλῶς καὶ συμμέτρως διαπεπλασμένον σῶμα, οὔτε λίαν μέγα, οὔτε λίαν μικρὸν, οὔτε λίαν παχὺ, οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρόν. Ἐπὶ τοσοῦτον, λέγει ὁ Λουκιανός, τελειότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀφίκετο ἡ χορευτικὴ, ὥστε δικαίως οἱ Ἴταλοὶ ἐπωνόμασαν τὸν χορευτὴν παντόμιμον (δηλ. τὰ πάντα μιμούμενον).

Πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦτου ἀναφέρει δύο ἀξιοσημειώτα ἀνέκδοτα, τὰ ἐξῆς·

Δημήτριος ὁ κυνικός φιλόσοφος κατηγορεῖ μεγάλως τοῦ χοροῦ ὡς πράγματος ἀλόγου καὶ ματαίου· ἐξοχός τις ὁμῶς χορευτῆς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Νέρωνος, ἀκούσας τοῦτο παρεκάλεσε τὸν Δημήτριον νὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην νὰ ὑπομείνῃ νὰ τὸν ἴδῃ χορεύοντα

¹⁾ Not. Imper. Orient. 1, 3. ἱεροκλ. Συνέκδ. σελ. 638.